

ВІСНИК ЦЕНТРУ®

Держава має гарантувати захист від дискримінації

Дискримінація в різних її формах і проявах в Україні існує – так вважають провідні експерти. Проте держава нині не в змозі гарантувати захист від дискримінації через прогалини в законодавстві та недостатню увагу суспільства до цієї теми. Експерти негативно оцінили ідею створення окремого державного органу для запобігання дискримінації. Натомість запропоновано надати більше прав наявним державним органам. Учасники експертного обговорення назвали основні способи поліпшення законодавства та пропонують розгорнути ширшу дискусію щодо дискримінації в Україні

7 липня 2005 року Міжнародний центр перспективних досліджень провів експертне обговорення "Дискримінація як проблема меншин: причини та шляхи протидії". Консультації є частиною роботи над законопроектом "Про захист від дискримінації", над яким працюють представники Комітету Верховної Ради України з питань прав людини, національних меншин і міжнародних відносин та МЦПД. До обговорення було запрошено представників різних зацікавлених сторін: експертів, представників меншин, законодавчого та виконавчих органів влади.

Чи існує дискримінація в Україні?

Висловлення різних, часто протилежних думок засвідчило, що проблема дискримінації складна і потребує ретельного вивчення. Наявність кількох альтернативних підходів, які можуть бути впроваджені в Україні, потребують подальшої оцінки їхніх переваг і хиб. У цілому учасники обговорення погодилися з тим, що дискримінація в Україні існує, проте по-різному оцінили цю проблему:

Дискримінація – справді актуальна проблема. Хоча зараз в Україні ця проблема не настільки гостра, як у Болгарії, Румунії чи Угорщині, її динаміка, яку можна спостерігати останнім часом, негативна. Під час виборчих кампаній різні політичні сили дедалі частіше паразитують на нерегульованості цих питань, тому діяльність щодо запобігання та протидії дискримінації на часі.

Щоб оцінити актуальність, проблему необхідно вивчити ретельніше. Хоча не викликає сумніву той факт, що дискримінація в Україні існує, необхідно уважно вивчити, яка ситуація з дискримінацією за кожною ознакою. Це дасть змогу зрозуміти, в яких сферах ця проблема справді болюча. Тільки після ґрунтовного вивчення проблеми необхідно переходити до вироблення плану дій щодо її подолання.

Адекватну оцінку дискримінації дати важко. Проблема дискримінації турбує тільки тих, кого вона безпосередньо торкається. Тому представники більшості, яка не зазнає дискримінації, вважають, що її не існує. Дискримінацію важко розрізнити, позаяк відсутні суб'єктивні й об'єктивні критерії її ознаки. Через нерозробленість цих критеріїв вкрай важко дати адекватну оцінку дискримінації, хоча вона, безумовно, існує.

Чому не діє законодавство?

Серед проблем законодавства, які сприяють поширенню дискримінації в Україні, експерти називали:

- Вкрай погане регулювання цього питання. Наприклад, такий базовий акт законодавства як Цивільний кодекс навіть не містить заборони дискримінації.
- "Звуженість" норм, які забороняють дискримінацію. Так, стаття 24 Конституції України передбачає рівний статус тільки для громадян України. Такі самі хибі мають практично всі інші закони України, які містять положення щодо заборони дискримінації.

- Декларативність багатьох норм законодавства. Відсутність низки механізмів, які можуть працювати на протидію дискримінації. Наприклад, не існує механізмів розподілу коштів, що виділяються з бюджету на безоплатну правову допомогу.
- В Україні немає установи, яка може провести експертизу щодо наявності чи відсутності факту дискримінації в певних діях осіб. Через це під час судового розгляду суд не має змоги доручити експертизу певному експерту чи організації.
- В Україні практично відсутні достовірні статистичні дані та регулярний моніторинг, які б давали змогу оцінити динаміку "дискримінаційних" процесів. Тому існують проблеми з оцінкою наявності такої проблеми, її наслідків.
- Невизначеність базових термінів і понять, таких як пряма, непряма, позитивна дискримінація та ін.

Учасники обговорення надали такі рекомендації щодо заходів з поліпшення законодавства про запобігання дискримінації в Україні:

- Необхідно вдосконалювати механізми відповідальності. Зокрема стаття 161 Кримінального кодексу потребує обов'язкових змін, оскільки не враховує всі ознаки, за якими може відбуватися дискримінація, передбачає доказ прямого умислу, що неможливо довести в суді, та ін.
- Необхідно вдосконалити визначення термінів дискримінації, уточнити низку базових понять у Законі України "Про національні меншини".
- Необхідно ухвалити розроблену в Україні Концепцію етнопольтичної політики і всі наступні кроки щодо вироблення антидискримінаційної політики узгодити з нею.
- Необхідно узагальнити досвід проведення моніторингу дотримання прав людини і виробити загальні вимоги до моніторингів для уніфікації

результатів, які отримують численні неурядові правозахисні організації.

- Необхідно виробити систему аналізу та юридичної класифікації дискримінаційних порушень.

Чи потрібен антидискримінаційний закон?

Думки експертів з приводу доцільності розроблення окремого антидискримінаційного закону розійшлися. Зокрема висловлено такі позиції щодо цього питання:

Окремий антидискримінаційний закон передчасний. Вирішувати, чи потрібен окремих закон, необхідно після того, як будуть виправлені наявні хиби законодавства.

“Всеосяжний” антидискримінаційний закон потрібен. Це природний і логічний крок з огляду на спрямованість України на

євроінтеграцію. Крім того, досвід наших західних сусідів свідчить про те, що ухвалення такого законодавчого акту призводить до позитивної динаміки щодо подолання проблеми дискримінації.

Необхідно працювати з суспільством. Оскільки загальною проблемою для України є те, що закони не працюють, ще один закон мало що змінить. Більше уваги потрібно спрямувати на виховання інституціями громадянського суспільства певної етики у суспільстві, в рамках якої дискримінація розглядатиметься як неприпустимі дії. НУО також мають брати активнішу участь у викритті проявів дискримінації.

Чи потрібен спеціальний державний орган?

Практично всі експерти висловилися проти створення окремого державного органу, який би займався протидією

дискримінації і надавав допомогу жертвам таких дій. На думку експертів, необхідно вдосконалювати наявну систему державних органів, посилюючи її відповідними функціями та правами, фінансами, кадрами та ін. Передусім експерти висловлювалися за збереження або підвищення статусу Держкомнацміграції. Саме цей орган повинен відігравати провідну роль у боротьбі з дискримінацією.

Крім того, висловлено думку, що ефективним інструментом боротьби з дискримінацією є інститут омбудсмена. Тому необхідно його розвинути з тим, щоб він став активним захисником жертв дискримінації. ■

За додатковою інформацією звертайтеся, будь ласка, до Олександра Татаревського за телефоном (044) 484-4400 та електронною поштою: atatarevsky@icps.kiev.ua.

Провідні високотехнологічні корпорації бачать Україну майбутнім лідером ринку

Світові лідери високотехнологічного виробництва, такі як Intel, розглядають можливості для започаткування виробництва в Україні. Вигідне сусідство з ЄС, сировинна база та конкурентоспроможна кваліфікована робоча сила можуть зробити Україну реальною альтернативою Китаю. Перешкода – несприятливе інвестиційне та підприємницьке середовище. Для його поліпшення інвестори радять скористатися досвідом країн Центральної Європи

Про це йшлося на засіданні круглого столу “Перспективи розвитку виробництва провідних високотехнологічних компаній світу в Україні”, який провели 7 липня 2005 року Спеціальна комісія Верховної Ради з питань майбутнього, УСПП, Інститут реформ і МЦПД. Обговорення стало другим круглим столом у серії, присвяченій інвестиційній політиці. У роботі взяли участь народні депутати, представники уряду, іноземних та українських компаній, незалежні експерти, науковці.

Директор з підтримки виробничих програм в Європі компанії Intel Найджел Годвін представив наміри “Східноєвропейської робочої групи” (СЄРГ), що включає провідні високотехнологічні компанії у сфері електроніки, інвестувати в розвиток виробництва в Україні. Перенесення частини виробництва в Україну та доступ до П’ятого пан’європейського транспортного коридору (Венеція–Любляна–Будапешт–Ужгород–Львів–Київ) дасть змогу міжнародним компаніям, що дотепер мають основні виробничі потужності в Азії, скоротити час постачання продукції

на європейський ринок на 20–25 днів і зменшити залежність від Китаю. Крім якісної робочої сили, Україна має всі необхідні матеріали та сировину для започаткування повномасштабного виробництва: сталь (потрібно близько 500 тис. тонн на рік), сплави, хімічні речовини, електроенергію, воду та ін. Представник Intel висловив побажання зустрітися з представниками уряду України або агенції сприяння інвестиціям для обговорення умов інвестування компанії в країну.

Генеральний директор Jabil Circuit Ukraine Філіпе Костемале, чия компанія є членом СЄРГ і вже інвестувала в Україну, наголосив на доцільності використання позитивного досвіду країн Центральної Європи, що успішно зарекомендував себе впродовж підготовчого періоду до вступу в ЄС. Усі ці країни використовували один і той самий механізм для залучення інвестицій, зокрема створення промислових парків, на території яких інвестори мали змогу здійснювати виробництво продукції на експорт. Індустріальні парки, спеціальні економічні зони, наукові парки та технологічні вільні зони стали в цих країнах, на переконання

пана Костемале, ефективним знаряддям залучення прямих іноземних інвестицій, створення нових робочих місць, збільшення обсягів зовнішньоекономічної діяльності, передачі технологій, розвитку виробництва та зростання економічних показників і добробуту.

На обговоренні також було представлено законопроекти й ініціативи, спрямовані на подолання негативних наслідків раптового скасування спеціальних інвестиційних режимів у рамках СЕЗ/ТПР і технопарків. Про розуміння актуальності своєчасного вирішення невизначеності з інвестиційним кліматом і необхідності залучення високотехнологічних компаній свідчить те, що 13 липня 2005 року: 1) уряд підтримав ініціативу Президента щодо створення Державної агенції з інвестицій та інновацій; 2) Президент заявив про можливість відновлення режиму СЕЗ у вересні цього року після аналізування діяльності кожної зони для запровадження компенсаційного механізму; 3) Прем’єр-міністр повідомила, що уряд ініціює запровадження спеціального режиму оподаткування для ввезення високотехнологічного обладнання та компонентів. ■

Матеріали круглого столу доступні за адресою: <http://www.icps.kiev.ua/project.html?pid=89>. За додатковою інформацією звертайтеся, будь ласка, до Ільдара Газізуліна за телефоном (044) 484-4400 та електронною поштою: igazizullin@icps.kiev.ua.

Вісник центру є щотижневою публікацією Міжнародного центру перспективних досліджень, що розповсюджується електронною поштою. Якщо ви хочете бути внесеним до списку розсилання бюлетеня, надішліть інформацію про себе на адресу: marketing@icps.kiev.ua, тел.: (044) 484-4410, факс: (044) 484-4402. Архів **Вісника центру** зберігається за адресою: <http://visnyk.icps.kiev.ua/> Редактор **Вісника центру** Євген Шульга (shulha@icps.kiev.ua), тел.: (044) 484-4400. Передрук матеріалів дозволено з відома Центру.